

KESKKONNAMINISTEERIUM

Keskkonnamõju hindamise eelhinnangu andmise juhend

November 2017

Sisukord

Sissejuhatus	3
Lühendite selgitus	3
Mõisted	3
Millal tuleb anda eelhinnang?	5
Millise teabe esitab arendaja?	6
Millal ei pea andma eelhinnangut?	8
Kui kaua on aega eelhinnangu andmiseks?	9
Kuidas anda eelhinnangut?	10
Kuidas läbi viia Natura-eelhindamist?	17
Kuidas konsulteerida asjaomaste asutustega?	23
Kas ma saan kasutada sama eelhinnangut korduvalt?	24

Sissejuhatus

Lühendite selgitus

KMH – keskkonnamõju hindamine

KSH – keskkonnamõju strateegiline hindamine

KeHJS – keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus

KeM – Keskkonnaministeerium

KeA – Keskkonnaamet

Tegevusvaldkondade määrus – Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määrus nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu“

Eelhinnangu määrus – Keskkonnaministri 16.08.2017 määrus nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“

Loodusdirektiiv – Euroopa Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta

Mõisted

Keskkonnamõju – kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasnev vahetu või kaudne mõju keskkonnale, inimese tervisele ja heaolule, kultuuripärandile või varale

Oluline keskkonnamõju – keskkonnamõju on oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara

Asjaomased asutused – asutused, keda kavandatava tegevuse rakendamisega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju tõenäoliselt puudutab või kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju vastu

Eelhinnang – otsustaja poolt eelhinnangu määruse alusel antav hinnang selle kohta, kas tegevusel on eeldatavalt oluline keskkonnamõju või mitte

Tegevusluba – projekteerimistingimused, ehitusluba, ehitise kasutusluba, keskkonnakompleksluba või keskkonnaluba keskkonnaseadustiku üldosa seaduse tähenduses, hoonestusluba, geoloogilise uuringu luba või üldgeoloogilise

uurimistöö luba või eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga kavandatavat tegevust lubav muu dokument

Arendaja – isik, kes kavandab tegevust ja soovib seda ellu viia

Otsustaja – tegevusloa andja

Keskkonnameetmed – kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed. Keskkonnameetmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire. Keskkonnameetmed, sealhulgas keskkonnaseirega jälgitavate näitajate liik ja seire kestus, peavad olema proportsionaalsed kavandatava tegevuse iseloomu, asukoha ja mahuga ning eeldatavalt avalduva keskkonnamõjuga. Keskkonnaseire määramisel ja tegemisel arvestatakse olemasoleva keskkonnaseirega.

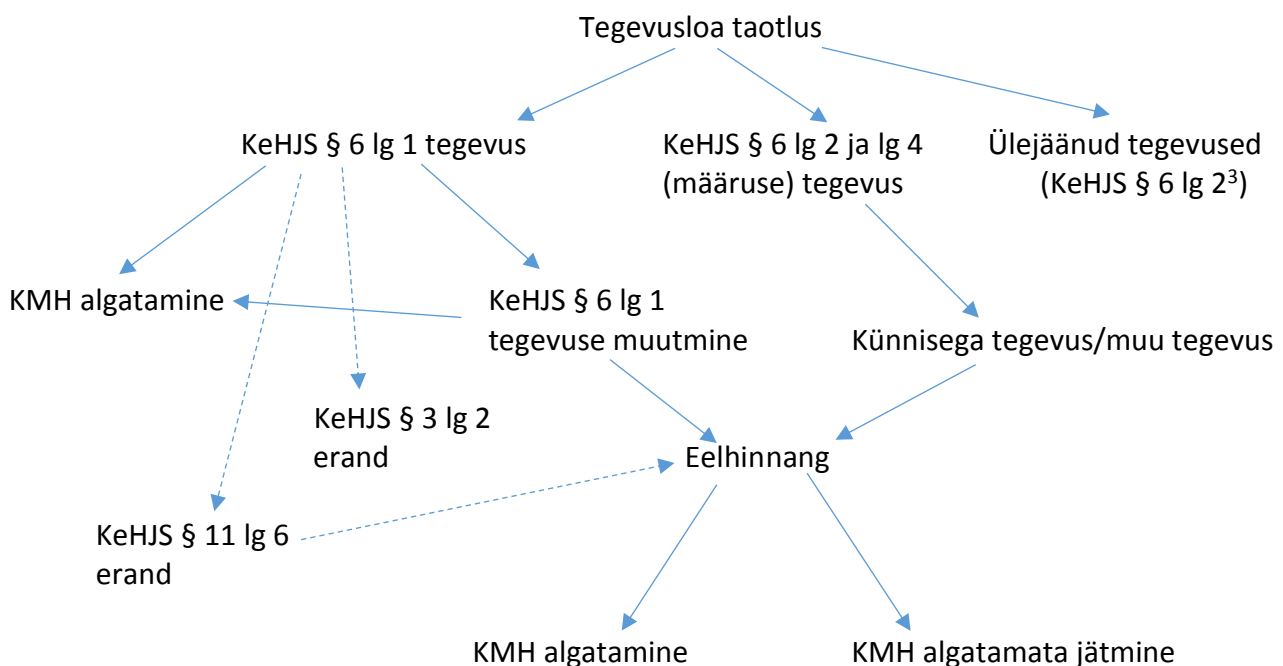
Natura eelhindamine – protseduur, mis aitab otsustada, kas kavandatav tegevus võib avaldada Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkuse säilimisele ning kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja/või elupaikadele ebasoodsat mõju. Natura eelhindamine lõppeb otsusega Natura asjakohase hindamise vajalikkuse kohta.

Millal tuleb anda eelhindang?

Kui kavandatavat tegevust ei ole toodud KeHJS § 6 lg-s 1, siis tuleb välja selgitada, kas tegevusega võib kaasneda oluline keskkonnamõju. Selleks peab otsustaja andma eelhindangu, mis hõlmab nii eelhindangu koostamist kui ka asutustega konsulteerimist (välja arvatud juhul, kui on tegemist nn muu tegevusega ning tegevuse iseloomu alusel võib öelda, et olulist keskkonnamõju ei kaasne – KeHJS § 6 lg 2³). KMH vajalikkuse üle otsustamise skeem on joonisel 1.

Kõigepealt peab otsustaja välja selgitama, kas kavandatav tegevus kuulub KeHJS § 6 lg-s 2 nimetatud tegevusvaldkonda. Lisaks on KeHJS § 6 lg-s 4 viidatud tegevusvaldkondade määrusele, milles on toodud tegevusvaldkondade täpsustatud loetelu. Kuigi seaduses on nimetatud konkreetsed valdkonnad ning tegevusvaldkondade määruses on neid veelgi täpsustatud, tuleb tähele panna, et need loetelud ei ole lõplikud. Siinjuures tuleb arvestada, et KeHJS § 6 lg 2 p 22 ning tegevusvaldkondade määruse § 16 p 1 annavad vajadusel võimaluse anda eelhindang ja algatada KMH ka loeteludes nimetamata tegevuse korral, sh kui tegevus on määruses nimetatust väiksema künnisega.

Samuti tuleb anda eelhindang ka tegevuse või käitise muutmise või ehitise laiendamise korral, kui KeHJS § 6 lg-s 1 või 2 nimetatud tegevust või käitist muudetakse või ehitist laiendatakse. See tähendab, et eelhindang tuleb anda siis, kui muudatus või laiendus ei vasta KeHJS § 6 lg 1 künnistele (KeHJS § 6 lg 1 puhul kehtiks kohustuslik KMH).

Joonis 1. KMH üle otsustamise skeem

Eelhindang tuleb anda muuhulgas ka siis, kui kavandatakse tegevust, mis võib eeldatavalt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärke või kaitstavat loodusobjekti ja see ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik (tegevusvaldkondade määruse § 15 p 8). Mõju Natura 2000 võrgustiku alale tehakse kindlaks eelhindangus Natura eelhindamise käigus.

Millise teabe esitab arendaja?

Eelhinnangu andmiseks esitab arendaja koos tegevusloa taotlusega ka teabe (KeHJS § 6¹ lg 1, 2). Teabe koostamisel peab arendaja arvestama varasemate asjakohaste hindamiste tulemustega.

KeHJS § 6¹ lg 1 kohustuse täitmine tähendab, et nii arendaja kui ka otsustaja peavad juba alguses välja selgitama eelhinnangu andmise kohustuse. Kui eelhinnangu andmise vajadus puudub, ei pea arendaja ka seda teavet esitama. Kui eelhindamise vajadus selgub hiljem (KeHJS § 6 lg 2⁴), siis küsitakse teave tagantjärele. KeHJS § 6¹ lg 1 kohustus tähendab, et otsustaja peab tegevusloa taotluse saamisel kohe üle kontrollima, kas KeHJS § 6¹ lg 1 teave on esitatud (otsustamist ei saa edasi lükata).

„Koos tegevusloa taotlusega“ tähendab, et kui tegevusloa taotlus sisaldab KeHJS § 6¹ lg 1 teavet (ükskõik, kas täies ulatuses või osaliselt), siis arendaja ei pea täiendavalt otsustajale täiendavat lisadokumenti esitama.

Arendaja peab esitama järgneva teabe:

- 1) tegevuse eesmärk, iseloom ja füüsilised näitajad ning asjakohasel juhul vajalike lammutustööde kirjeldus;
- 2) tegevuse asukoha kirjeldus, sealhulgas eeldatavalt mõjutatava ala tundlikkus;
- 3) tegevusega eeldatavalt oluliselt mõjutatavate keskkonnameetmete kirjeldus;
- 4) olemasolev teave tegevusega eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju kohta, arvestades eeldatavalt tekkivaid jääke ja heiteid ning jäätmeteket, kui see on asjakohane, ning loodusvarade, eelkõige mulla, maa, maavarade ja vee kasutamist ning mõju looduslikule mitmekesisusele;
- 5) muu asjakohane teave, lähtudes eelhinnangu määrusest;
- 6) soovi korral teave kavandatava tegevuse erisuste või võetavate keskkonnameetmete kohta, millega kavandatakse vältida või ennetada muidu ilmnedavat olulist ebasoodsat keskkonnamõju.

Tabelis 1 on toodud välja arendaja poolt esitatav info koos kirjeldusega ning võimalikud infoallikad, kus kohast iga punkti sisustamiseks teavet leida.

Sisu		Teave/materjali allikad
tegevuse eesmärk, iseloom ja füüsilised näitajad ning asjakohasel juhul vajalike lammutustööde kirjeldus (KeHJS § 6 ¹ lg 1 p 1)	Tegevuse kirjeldamisel peab välja tooma tegevuse eesmärgi (mida toodetakse, tootmiskaht, kestus jne) ning erisused, iseloomulikud näitajad ning mahu (ehitusala pind, kõrgus jne). Tähtis on välja tuua kogu tegevuse kirjeldus, mitte vaid ühe jupi kirjeldus, millele parasjagu luba taotletakse.	- ettevõtte äriplaan - ehitusprojekt, detailplaneering jne - varem tehtud analoogsed mõju hindamised - jne
tegevuse asukoha kirjeldus, sealhulgas eeldatavalt mõjutatava ala tundlikkus (KeHJS § 6 ¹ lg 1 p 2)	Tähtis on välja tuua asukoha kirjeldus (kus geograafiliselt paikneb ning mis objektid/tegevused paiknevad lähialas). Kirjeldus hõlmab seoseid, mis tulenevad kõikidest asjakohastest kehtestatud ja menetluses olevatest strateegilistest planeerimisdokumentidest (nt valdkondlikud arengukavad, erinevad planeeringud jne).	- erinevad arengukavad (valdkondlikud või riiklikud arengukavad, KOV-i arengukavad)

	Eesmärgiks on põhjendada, mil määral on kavandatava tegevuse asukoht ja tegevuse sisu ette nähtud strateegilistes planeerimisdokumentides ning mil määral see tegevus seostub praeguste ja planeeritavate tegevustega. Ala tundlikkus on vastupanuvõime suurus.	<ul style="list-style-type: none"> - erinevad planeeringud (detailplaneeringud, üldplaneeringud jne) - varem tehtud analoogsed mõju hindamised - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - keskkonnaregister - KLIS - Maa-ameti portaalid - Muinsuskaitseameti register - jne
tegevusega eeldatavalt oluliselt mõjutatavate keskkonnamelementide kirjeldus (KeHJS § 6 ¹ lg 1 p 3)	Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 24 lg 2 p 1 kohaselt on keskkonnamelementideks õhk, atmosfäär, vesi, pinnas, maa, maastikud ja looduslikud alad, sealhulgas märg-, ranna- ja merealade seisund, looduslikku mitmekesisus ja looduse koostisosad, sealhulgas geneetiliselt muundatud organismide seisund ning nende vastastikune toime. Kirjeldus peab hõlmama neid keskkonnamelemente, mida kavandatav tegevus oluliselt mõjutab, ning nimetama keskkonnamelemente, mida tegevus ei mõjuta.	<ul style="list-style-type: none"> - varem tehtud analoogsed mõju hindamised - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - keskkonnaregister - KLIS - Maa-ameti portaalid - Muinsuskaitseameti register - jne
olemasolev teave tegevusega eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju kohta, arvestades eeldatavalt tekkivaid jääke ja heiteid ning jäätmeteket, kui see on asjakohane, ning loodusvarade, eelkõige mulla, maa, maavarade ja vee kasutamist ning mõju looduslikule mitmekesisusele (KeHJS § 6 ¹ lg 1 p 4)	Kirjeldus peaks hõlmama kõiki nimetatuid valdkondi. Need valdkonnad, mis ei oma olulist keskkonnamõju, on soovitatav märkida, näiteks et tegevus ei oma mõju väliõhu kvaliteedile, sest kavandatav tegevus ei heida saasteaineid õhku.	<ul style="list-style-type: none"> - varem tehtud analoogsed mõju hindamised - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - keskkonnaregister - KLIS - Maa-ameti portaalid - Muinsuskaitseameti register - jne
muu asjakohane teave, lähtudes käesoleva §-i lg 5 alusel kehtestatud nõuetest (KeHJS § 6 ¹ lg 1 p 5)	Arendaja poolt esitatud teabe koostamisel on soovitatav lähtuda eelhinnangu määruse nõuetest. Säte ei eelda seda, et kõik eelhinnangu määruuses nimetatud punktid tuleks läbi käia-ära täita, vaid valida määrusest konkreetsel juhul asjakohased nõuded.	<ul style="list-style-type: none"> - varem tehtud analoogsed mõju hindamised - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - keskkonnaregister - KLIS - Maa-ameti portaalid - Muinsuskaitseameti register - jne

soovi korral teave kavandatava tegevuse erisuste või võetavate keskkonnameetmete kohta, millega kavandatakse vältida või ennetada muidu ilmnedavat olulist ebasoodsat keskkonnamõju (KeHJS § 6 ¹ lg 1 p 6)	Arendajal on õigus esitada keskkonnameetmed, mis tal on juba teada ja mida kavatakse rakendada nii vältimiseks või ennetamiseks. Tähelepanu tuleb pöörata asjaolule, et KMH algatamise või algatamata jätmise ning tegevuse lubatavuse (tegevusloa andmise) seisukohalt on olulised vaid need arendaja ettepanekul võetavad meetmed, millega tegevusega muidu kaasnedavat olulist ebasoodsat keskkonnamõju välditakse või ennetatakse.	- varem tehtud analoogsed mõju hindamised - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - jne
teabe koostamisel peab arendaja arvestama varasemate asjakohaste hindamiste tulemustega (KeHJS § 6 ¹ lg 2)		- Ametlikest Teadaannetest - avalikud dokumendiregistrid - erinevad kodulehed - jne

KeHJS § 6¹ lg 1 teavet pole alati mõistlik arendajale tagastada nt kui arendaja kirjutab iga punkti alla midagi, aga teave on otsustaja hinnangul vale (nt kaasneva eeldatav mõju hinnang, nt Naturale), sest KeHJS § 6¹ lg 1 teave ei eelda otsustaja „kooskõlastust“. Kui arendaja on nt eraisik, siis ta ei pruugi olla pädev kõiki hinnanguid andma. Arendajal ei pruugi ka olla kogu teavet (nt teave mõjualale planeeritavate tegevuste kohta). Kui arendaja hindab KeHJS § 6¹ lg 1 raames tegevuse eeldatavat mõju, ja arendaja hinnangul mingit mõju pole, siis otsustaja ei pea sellega nõustuma. Otsustaja arvestab eelhinnangu andmisel kõiki materjale (sh arendaja esitatuid) ja kui ta jõuab erinevale seisukohale võrreldes arendaja poolt esitatud informatsiooniga, siis see on otsustaja otsustusõigus. Otsustaja kirjutab eelhinnangus lahti, mis mõju eeldatavalt kaasneb ja selle hinnangu põhjenduse. Arendaja esitab nii palju teavet, kui tal on anda.

Millal ei pea andma eelhinnangut?

Eelhinnangu võib jätta andmata, kui kavandatav tegevus jääb väljapoole KeHJS § 6 lg 2¹ ja tegevusvaldkondade määruse reguleerimisala (KeHJS § 6 lg 2³). Kõigepealt tuleb vaadata tegevuse iseloomu (nt maht, sisu, asukoht) ja kui selle järgi on selge, et tegevus ei kuulu KeHJS § 6 lg 2¹ ja tegevusvaldkondade määruse alla, siis ei pea ka eelhinnangut andma. Tegevusloa otsuses tuleb sellegipoolest välja tuua põhjendus ning ära näidata, et eelhinnangu andmise kohustus puudub. Näiteks saab tegevusloa andmise otsuses kirjeldada: *Kavandatav tegevus ei kuulu KeHJS § 6 lg 1 nimetatud tegevuste nimistusse, mille korral keskkonnamõju hindamise (KMH) läbiviimine on kohustuslik. Kui kavandatav tegevus ei kuulu KeHJS § 6 lg 1 nimetatute hulka, peab otsustaja selgitama välja, kas kavandatav tegevus kuulub KeHJS § 6 lg 2 nimetatud valdkondade hulka ja on loetletud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruses nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu“ või on tegemist KeHJS § 6 lg 2¹ tegevusega. Antud juhul ei kuulu kavandatav tegevus eelpoolnimetatute hulka ning seetõttu eelhinnangut vastavalt KeHJS § 6 lg 2³ ei anta.*

Mõne kavandatava tegevuse korral on tegemist KeHJS § 6 lg 2 kohase tegevusega, kuid tegevusvaldkondade määruses ei ole seda täpsemalt reguleeritud. Sellistel juhtudel saab tegevusloa andmise otsuses kirjeldada: *Kavandatav tegevus ei kuulu KeHJS § 6 lg 1 nimetatud tegevuste nimistusse, mille korral keskkonnamõju hindamise (KMH) läbiviimine on kohustuslik. Kui kavandatav tegevus ei kuulu KeHJS § 6 lg 1 nimetatute hulka, peab otsustaja selgitama välja, kas kavandatav tegevus kuulub KeHJS § 6 lg 2 nimetatud valdkondade hulka ja on loetletud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruses nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ või on tegemist KeHJS § 6 lg 2¹ tegevusega. Antud juhul kuulub kavandatav tegevus KeHJS § 6 lg 2 p XX mainitud valdkonda. Samas ei ole kavandatavat tegevust nimetatud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruses nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ ning seetõttu eelhindangut vastavalt KeHJS § 6 lg 2³ ei anta.*

Enne selle võimaluse kasutamist tuleb kindlasti vaadata Natura 2000 alade ja kaitstavate loodusobjektide paiknemist. Tegevusvaldkondade määruse § 15 p 8 alusel on otsustaja kohustatud andma eelhindangu juhul, kui kavandatav tegevus võib eeldatavalt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala või kaitstavat loodusobjekti, st sellisel juhul kavandatav tegevus jääb KeHJS § 6 lg 4 alusel antud tegevusvaldkondade määruse reguleerimisalasse. Seega peab otsustaja iga kord veenduma, kas kavandatava tegevuse mõjualale jääb mõni Natura 2000 võrgustiku ala või mitte, ning sellest lähtuvalt otsustama eelhindangu andmise ja KMH vajalikkuse üle. Kui mõjualale jääb mõni Natura 2000 võrgustiku ala, tuleb anda eelhindang ja kaaluda KMH algatamise vajalikkust, välja arvatud juhul, kui tegevus on otseselt seotud ala kaitsekorraldusega.

Siiski peab arvestama, et kui otsustaja on jätnud KeHJS § 6 lg 2³ kohaselt eelhindangu andmata, kuid tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul ilmnevad täiendavad asjaolud, mis toovad kaasa eelhindangu andmise kohustuse vastavalt käesoleva §-i lg 2 ja 2¹, peab otsustaja tagantjärele koostama eelhindangu (KeHJS § 6 lg 2⁴). Sellisteks täiendavateks asjaoludeks on eelkõige olulised muudatused kavandatavas tegevuses või mõjuala suuruses (st tegevusloa taotluse muutmine). Seega ei ole otsustaja automaatselt ega igakordselt vabastatud eelhindangu andmise kohustusest, vaid asjakohasel juhul tuleb vastav toiming ikkagi sooritada. KMH algatamise osas tuleb juhinduda joonisel 1 olevast põhimõttelisest skeemist.

Kui kaua on aega eelhindangu andmiseks?

Eelhindang tuleb anda õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast arendaja poolt antud teabe saamist (KeHJS § 11 lg 2).

Kui tegevusega kaasneva olulise keskkonnamõju väljaselgitamiseks on vaja anda eelhindang, võib tegevusloa taotluse menetlemise aega põhjendatud juhul pikendada maksimaalselt 30 päeva võrra (KeHJS § 11 lg 2¹). See tähendab, et loa menetlust saab pikendada kuni 30 päeva võrra, et oleks piisavalt aega eelhindangu andmiseks. Otsustaja teavitab sellest arendajat kirjalikult. Menetlusaja pikendamine peab olema põhjendatud (näiteks täiendavate asjaolude väljaselgitamine, asjaomastelt asutustelt seisukohtade küsimine jne).

Kuidas anda eelhinnangut?

Kui on selgeks tehtud, et kavandatav tegevus vajab eelhinnangut, peab otsustaja andma eelhinnangu lähtudes eelhinnangu määruuses toodust. Eelhinnangut andes peab otsustaja kirjeldama kavandatavat tegevust ja selle asukohta ning mõjutatavat keskkonda ning andma hinnangu keskkonnamõju olulisusele ja tegema järelduse, milline mõju võib kavandatava tegevusega kaasneda. Üldjuhul teeb eelhinnangu otsustaja ise, kuid soovi korral võib ta selle tellida ka mõnelt keskkonnaekspertilt. Viimasel juhul vastutab nii eelhinnangu kui ka KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemise eest otsustaja.

Eelhinnangu sisu nõuded on määratud eelhinnangu määruuses. Tabelis 2 on toodud välja eelhinnangu sisunõuded koos kirjeldusega ning võimalikud infoallikad, kus kohast iga punkti sisustamiseks teavet leida. Lisaks tuleb tähele panna, et eelhinnangut peab täiendama peale KeHJSi § 11 lg 2² toodud asjaomaste asutuste seisukohtade saamist.

Eelhinnangu kohustuslikku ülesehitust (kajastatavate teemade järjekorda) ei määrata. Siiski on eelnõu paragrahvid järjestatud tavapärasest eelhinnangu loogilisest ülesehitusest lähtuvalt (kavandatav tegevus, selle asukoht ning mõjutatav keskkond, keskkonnamõju olulisuse hinnang) ning sama lähenemist on soovitatav praktikas otsustajatel eelhinnangu koostamisel ka järgida. Tuleb arvestada, et vaid põhjaliku analüüsi ning tegevuse, selle asukoha ja mõjutatava keskkonna kirjelduse tulemusel kujuneb terviklik hinnang, mis on aluseks õigete lõppjärelduste tegemiseks. Seetõttu tuleb kõiki määruuses loetletud teemasid kajastada kasvõi ära nimetamise tasemel, et näiteks tegevus ei too kaasa õhuheidet vms.

Tabel 2. Eelhinnangu sisu nõuded

Sisu	Teave/materjali allikad
Kavandatava tegevuse kirjeldamine	
tegevuse iseloom ja maht (määruse § 2 p 1)	Tegevuse kirjeldamisel peab välja tooma tegevuse eesmärgi, erisused, iseloomulikud näitajad ning mahu (on see laiaulatuslik või väikesemahuline).
tegevuse seostest asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega ning lähipiirkonna praeguste ja planeeritavate tegevustega (määruse § 2 p 2)	Kirjeldus hõlmab seoseid, mis tulenevad kõikidest asjakohastest kehtestatud ja menetluses olevatest strateegilistest planeerimisdokumentidest (nt valdkondlikud arengukavad, erinevad planeeringud jne). Eesmärgiks on põhjendada, mil määral on kavandatava tegevuse asukoht ja tegevuse sisu ette nähtud strateegilistes planeerimisdokumentides ning mil määral see tegevus seostub praeguste ja planeeritavate tegevustega.
ressursside, sealhulgas loodusvarade, nagu maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja	Kirjeldus hõlmab infot, kas ja milliseid erinevaid ressursse kasutatakse, kust need võetakse ning kui palju kasutatakse – näiteks tarbitav vesi, kasutatavad
	- arendaja poolt esitatav teave (KeHJS § 6 ¹ lg 1), sh tegevusloa taotlus - varem tehtud analoogsed mõju hindamised - jne
	- arendaja poolt esitatav teave (KeHJS § 6 ¹ lg 1), sh tegevusloa taotlus - erinevad arengukavad (valdkondlikud või riiklikud arengukavad, KOV-i arengukavad) - erinevad planeeringud (detailplaneeringud, üldplaneeringud jne)
	- arendaja poolt esitatav teave (KeHJS § 6 ¹ lg 1), sh tegevusloa taotlus

Sisu		Teave/materjali allikad
<p>looduslik mitmekesisus, näiteks loomastik ja taimestik, kasutamisest (määruse § 2 p 3)</p>	<p>maavarad, maakasutus (kas kavandatud tegevus toob kaasa maakasutuse muutusi, kas toimub maa hõivamine, hülgamine, kasutuse intensiivistumine, vähenemine, killustamine) jne. Seejuures hinnata tegevuse vastavust kavade (nt veemajanduskavad) eesmärkidele.</p> <p>Mõiste <u>loodusvarad</u> iseloomustab erinevaid keskkonnakomponente, mis hõlmavad nii litosfääri (maa, muld, pinnas, maavara), hüdroosfääri (vesi) kui ka biosfääri (looduslik mitmekesisus, st kas kaasneb muutusi maavarade, looduslike kalavarude, metsa, ulukite kasutuses) ning nende omavahelisi seoseid. Välja tuleb tuua toormaterjalide, energia, ehitusmaterjalide, kütuste jm ressursside vajadus ning see, kuidas neid tarnitakse.</p> <p>Mõiste <u>maa</u> kontekstis tuleb käsitleda näiteks linnade ja taristuobjektide arendamisega seonduvat (nt vahetult ehitise alla jääv ala, varem kasutuses mitteoleva maa kasutusele võtmine). Samuti tuleb hinnata, kas asustusala laiendumine on toimunud jätkusuutlikult. Kokkuvõttes on strateegiliseks eesmärgiks kestlik maakasutus.</p> <p>Tööstusheite seaduse § 9 lg 2 esitatud definitsiooni kohaselt on <u>pinnas</u> maakoore pindmine kiht, mis asub aluspõhja ja maapinna vahel, ning see koosneb mineraalide osakestest, orgaanilisest ainest, veest, õhust ja elusorganismidest. Mullakaitseõuded on aga sätestatud maapõueseaduse §-s 44. <u>Muld</u> on maakoore pindmine kobe kiht (elu- ja toitekeskkond), pinnas aga maakoore pindmine horisont (setted ja kivimid, aga ka muld ja muud kihid). Eelhinnangu koostamisel saab mulla kui ressursi kasutamist kirjeldada orgaanilise aine kasutuse, erosiooni, tihenemise ja katmise kaudu. Orgaanilise aine ning erosiooni kontekstis on keskkonnaprobleemiks mulla uhtumine. Mulla tihenemise all mõistetakse mulla ning sellest sügavamal olevate kihtide tihenemist, katmise all aga püsivat katmist läbilaskmatu tehismaterjaliga (nt hoonete ning teede ehitus). Üldjuhul siiski enne tegevuse algust mullakiht (kui ebastabiilsete omadustega pinnase kiht) kooritakse ning taaskasutatakse samas asukohas (nt haljastustöödel) või viiakse mõnele teisele objektile. Igal juhul kaasneb nende tegevustega teatud mullafunktsioonide (nt vee filtreerimine, põllumajanduslik tootmine) halvenemine või hoopis kadumine.</p> <p>Maapõueseaduse § 14 lg 1 p 1 kohaselt on haldusorganil kohustus tagada maapõue seisundit ja kasutamist mõjutava tegevuse korral <u>maavara</u></p>	<p>- varem tehtud analoogsed mõju hindamised</p> <p>- kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid</p> <p>- inventeerimised</p> <p>- registrid nagu keskkonnaregister</p> <p>- Maa-ameti kaardirakendused</p>

Sisu		Teave/materjali allikad
	<p>kaevandamisväärsena säilimine juhul, kui ei ole tegemist maavara kaevandamisega, muul viisil looduslikust seisundist eemaldamise, kasutamise ega tarbimisega nimetatud seaduses või selle alusel lubatud ulatuses. Sama lg p 2 ja 3 kohaselt tuleb tagada juurdepääs maavarale ning maavara majanduslikult otstarbekas ja säästlik kasutamine.</p> <p><u>Vesi</u> hõlmab nii pinna- kui põhjavett. Antud punktis tuleb vee kui ressursi kirjeldamisel välja tuua tegevuseks vajalikud veekogused, mille põhjal saab hiljem järeldada, kas piirkonnas on olemas piisav põhja- ja/või pinnaveevaru.</p> <p><u>Loodusliku mitmekesisuse</u> kirjeldamisel tuleb välja tuua mõjualas olevad taimed ja loomad ning nende elupaigad.</p>	
tegevuse energiakasutusest (määruse § 2 p 4)	Energiakasutuse kirjeldamisel peaks välja tooma kas ja millist energiat kasutatakse (nt kas saab kasutada rohelist energiat) ning nii energiamahukuse kui ka energiatõhususe aspektid.	<ul style="list-style-type: none"> - arendaja poolt esitatav teave (KeHJS § 6¹ lg 1), sh tegevusloa taotlus - varem tehtud analoogsed mõju hindamised
tegevusega kaasnevatest teguritest, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn (määruse § 2 p 5)	<p>Keskonnaseadustiku üldosa seaduse § 7 lg 1 on mõiste heide defineeritud kui õhku, vette või pinnasesse otseselt või kaudselt väljutatav aine, organism, energia, kiirgus, vibratsioon, soojus, valgus, lõhn või müra.</p> <p>Kui kavandatav tegevus toob endaga kaasa mõne eelpoolnimetatud heite, siis peab eelhinnangus kirjeldama heite kogust ja ulatust.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - arendaja poolt esitatav teave (KeHJS § 6¹ lg 1), sh tegevusloa taotlus - varem tehtud analoogsed mõju hindamised - sarnaste ettevõtete seire tulemused
tekkivatest jäätmetest ning nende käitlemisest (määruse § 2 p 6)	Tuleb välja tuua tekkivad jäätmekogused ning iseloomustada nende käitlemist ning hinnata tegevuse vastavust riigi jäätmekava eesmärkidele (nt ressursitõhusus).	- arendaja poolt esitatav teave (KeHJS § 6 ¹ lg 1), sh tegevusloa taotlus
tegevusega kaasnevate avariilukordade esinemise võimalikkusest, sealhulgas heite suurusel (määruse § 2 p 7)	Kirjeldada ja hinnata võimalikke avariilukordasid ja avariide käigus tekkiva heite suurus (nt olukordades, kus on teada kasutatavate kemikaalide või naftasaaduste kogus, mis avarii korral võib näiteks laiali valguda ja põhjustada reostuse).	<ul style="list-style-type: none"> - arendaja poolt esitatav teave (KeHJS § 6¹ lg 1), sh tegevusloa taotlus - varem tehtud analoogsed mõju hindamised
tegevuse seisukohast asjakohaste suurõnnetuste või katastroofide ohust, sealhulgas kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste või katastroofide ohust teaduslike andmete alusel (määruse § 2 p 8)	<p>Eelhinnangu andmisel peab kirjeldama vaid asjakohaseid suurõnnetusi või katastroofe (st siia alla ei lähe nõ väiksed õnnetusjuhtumid – need on avariilukorrad ning kuuluvad eelmisesse punkti). Hinnata, kas ja mille tõttu võib kaasneda (nt kas ohtlike ainete transpordil), milline on õnnetuste tõenäosuse muutus ajas jm.</p> <p>Kemikaaliseaduses (KemS) on mõiste <i>suurõnnetus</i> defineeritud nii avamerel nafta- ja gaasiammutamisprotsesside kontekstis (§ 19) kui ka ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte peatükis. Viimasel juhul on suurõnnetus ettevõtte töö kontrolli alt väljumisest tingitud ohtliku kemikaali</p>	<ul style="list-style-type: none"> - arendaja poolt esitatav teave (KeHJS § 6¹ lg 1), sh tegevusloa taotlus - varem tehtud analoogsed mõju hindamised

Sisu	Teave/materjali allikad	
	<p>ulatuslik leke, tulekahju või plahvatus, mis kohe või tulevikus põhjustab raskeid tagajärgi inimese elule, tervisele või keskkonnale käitise sees või väljaspool seda ning mis on seotud ühe või mitme ohtliku kemikaaliga (§ 21 lg 6). Samuti on KemSis defineeritud mõisted oht (ohtliku kemikaali või olukorra olemuslik omadus, mis võib põhjustada kahju inimese elule, tervisele või keskkonnale) ning risk (tagajärje ilmumise tõenäosus teatud aja jooksul või teatud asjaolude korral).</p> <p>Jäätmeseaduse tähenduses on <i>suurõnnetus</i> tegevuskohal kaevandamisjätmete käitlemise käigus tekkiv juhtum, mis kujutab otsekohe või aja jooksul tegevuskohal või mujal ilmnevat tõsist ohtu inimese tervisele või keskkonnale. Suurõnnetuse ohuga jäätmeohu projekterimisel, rajamisel, kasutamisel, hooldamisel, sulgemisel ning järelhooldamisel tuleb võtta vajalikke meetmeid, et vältida selliseid õnnetusi ja piirata nende kahjulikke tagajärgi inimese tervisele või keskkonnale, piiriülesed mõjud kaasa arvatud.</p> <p>Mõiste <i>katastroof</i> on defineeritud hädaolukorra seaduse § 19 lg 2 ning selle all mõistetakse eelkõige inimtegevusest põhjustatud ulatuslikku õnnetust või avariid või muu samasuguse mõjuga sündmust, sealhulgas elutähtsa teenuse raskete tagajärgedega või pikaajaline katkestus. KMH käsitlusalasse kuuluvatest tegevustest võikski esmajoones välja tuua ohtlikke kemikaale käitlevad ettevõtted, samas tuleb asjakohasel juhul käsitleda suurõnnetuse või katastroofidega seonduvat ka muudel juhtudel (nt üleujutusohuga seotud riskipiirkonnad).</p>	
<p>Kavandatava tegevuse asukoha ja mõjutatava keskkonna kirjeldamine</p>		
<p>olemasolev ja planeeritav maakasutus ning seal toimuvad või planeeritavad tegevused (määruse § 3 p 1)</p>	<p>Tuua üldteave, millised on olemasolevad ja planeeritavad tegevused, kas ja mida on mõjualale kavandatud.</p> <p>Kirjeldus peaks asjakohasel juhul hõlmama kavandatava tegevusega kaasnevat visuaalseid muutusi, pöörates tähelepanu ehitiste või loodusmaastike ja linnaalade väljanägemise muutustele. Sisendi valik peaks lähtuma mõistlikkuse printsiibist ehk siis see, mis on asjakohane, peaks olema ka kajastatud.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - erinevad arengukavad (valdkondlikud või riiklikud arengukavad, KOV-i arengukavad, nii kehtestatud kui menetluses olevad) - erinevad planeeringud (detailplaneeringud, üldplaneeringud jne, nii kehtestatud kui menetluses olevad) - väljastatud/menetluses olevad projekteerimistingimused, ehitusload, keskkonnaload

Sisu		Teave/materjali allikad
		<ul style="list-style-type: none"> - Maa-ameti kaardirakendused - erinevad registrid (keskkonnaregister, EELIS, kultuurimälestiste riiklik register jne)
<p>alal esinevad loodusvarad, sealhulgas maa, muld, pinnas, maavara, vesi ja looduslik mitmekesisus, nende kättesaadavus, kvaliteet ja taastumisvõime (määruse § 3 p 2)</p>	<p>Erinevalt tegevuse elluviimiseks kasutatavate loodusvarade kirjeldusest (mida käsitleb määruse § 2 p 3) tuleb siin punkti juures välja tuua, milliseid loodusvarasid alal leidub (nende kättesaadavus, kvaliteet ja taastumisvõime). Nende punktide nimekirjad võivad kattuda, kuid käsitlus on erinev. Asjakohasel juhul peaks antud punkti raames käsitlema ka ökosüsteemi teenuseid pakkuvaid loodusväärtuseid (lisaks varasemalt loetletud loodusvaradele nt rohealad, pargid, väärtuslikud maastikud ja puud) ning puhke- ja virgestusvõimaluste säilimisega seonduvat (eriti tiheasustusaladel ja nende läheduses).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - arendaja poolt esitatav teave (KeHJS § 6¹ lg 1) , sh tegevusloa taotlus - varem tehtud analoogsed mõju hindamised - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - inventeerimised - registrid nagu keskkonnaregister - Maa-ameti kaardirakendused
<p>keskkonna vastupanuvõime, mille hindamisel lähtutakse märgalade, jõeäärsete alade, jõesuudmete, randade ja kallaste, merekeskkonna, pinnavormide, maastike, metsade, Natura 2000 võrgustiku alade, kaitstavate loodusobjektide, alade, kus õigusaktidega kehtestatud nõudeid on ületatud või võidakse ületada, tiheasutusega alade ning kultuuri- või arheoloogilise väärtusega alade vastupanuvõime (määruse § 3 p 3)</p>	<p>Alad, kus elanikud on esitanud mitmeid kaebusi või näiteks Keskkonnainspeksioonil on menetlus pooleli ja mõõtmisi ei ole veel teostatud, on määratletud aladena, kus võidakse ületada õigusaktidega kehtestatud nõudeid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - inventeerimised - registrid nagu keskkonnaregister - Maa-ameti kaardirakendused
<p>inimese tervisest ja heaolust ning elanikkonnast (määruse § 3 p 4)</p>	<p>Tuleks kirjeldada eelkõige kohaliku elanikkonna struktuuri (grupe), inimeste heaolu mõjutavaid tegureid, asjakohasel juhul olemasoleva terviseriski taset jmt. Samuti omab tähtsust see, kuidas kohalik elanikkond hindab kavandatava tegevuse asukohta ja selle ümbrust, nendega seotud olulisi objekte ja väärtuseid, sh muutuseid liikluses (KOV-I peaks olema vastav info). Näiteks kui kavandatakse ohtlikku kemikaali käitlevat ettevõtet, võib see elanikkonna jaoks tähendada heaolu vähenemist ja ohustatuse (terviseriski) suurenemist.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Maa-ameti kaardirakendused - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - Keskkonnainspeksiooni/ KOV järelevalveametniku info

Sisu	Teave/materjali allikad	
<p>Kas kavandataval tegevusel on KeHJS §3¹ lg 2 kirjeldatud otsene või kaudne oluline keskkonnamõju?</p>		
<p>mõju suurus (määruse § 4 p 1)</p>	<p>Järgnevates punktides tuleb hinnata otsest ja kaudset olulist keskkonnamõju keskkonnaelementidele (maa, pinnas, vesi, välisõhk, kliima, maastik ja looduslik mitmekesisus), elanikkonnale, inimese tervisele, heaolule ja varale, kultuuripärandile ja kaitstavatele loodusobjektidele ning nende omavahelistele seostele. Samuti tuua välja võimaliku suurõnnetuse või katastroofiga kaasnev oluline keskkonnamõju. Mõju suurus iseloomustab vaadeldava objekti (keskkonnaelemendi) omaduse muutuse suurust. Näiteks kui müra mõju on võimalik iseloomustada kvantitatiivselt, siis koguste prognoosimise kontekstis tuleb arvestada ka kvalitatiivsete kirjeldustega (võrdlemisega).</p>	<p>- varem tehtud analoogsed mõju hindamised - Maa-ameti kaardirakendused - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - arendaja poolt esitatud teave</p>
<p>mõjuala ulatus, näiteks geograafiline ala ja tõenäoliselt mõjutatava elanikkonna suurus (määruse § 4 p 2)</p>	<p>Mõjuala ulatus näitab piirkonda, kus muutus toimub.</p>	<p>- varem tehtud analoogsed mõju hindamised - Maa-ameti kaardirakendused - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - Airviro õhukvaliteedi hindamiseks - arendaja poolt esitatud teave</p>
<p>mõju ilmnenemise tõenäosus (EH § 4 p 3)</p>	<p>Tõenäosuse hindamisel tuleb arvestada mõju eeldatava avaldumisega. Mõju tõenäosust saab hinnata statistiliselt (vaatlusandmed), eksperdihinnangu alusel ning lähtuvalt mõju võimalikkusest. Mõju avaldumise eelduseks on tõenäosus, et mõju tekib (nt kas sündmus toimub kord kümne aasta jooksul või kord aastas). Sellest sõltuvad hinnangute järelused (seega ka KMH algatamise vajalikkus).</p>	<p>- kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - varem tehtud analoogsed mõju hindamised - arendaja poolt esitatud teave</p>
<p>mõju tugevus, kestus, sagedus ja pöördumus (määruse § 4 p 4)</p>	<p>Mõju tugevuse hindamisel tuleb arvestada näiteks müra tugevusega (taset). Ajamõõdet iseloomustab kestus – kas mõju on lühiajaline (nt ehitusaegne müra ja tolmu) või kestav (nt tuulikupargi müra), samuti selle sagedus (nt pealmaakaevanduse puhul lõhkamiste müra) ja pöördumus – kas mõju esile kutsunud põhjuse kadumisel mingi aja jooksul endisele lähedane olukord taastub ise või on taastatav. Kestev ja pöördumatu mõju on olulisem kui lühiajaline ja pööratav.</p>	<p>- varem tehtud analoogsed mõju hindamised - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - arendaja poolt esitatud teave</p>

Sisu		Teave/materjali allikad
mõju piiriülesus (määruse § 4 p 5)	Piiriülesus on seotud mõju kandumisega/levimisega naaberriikide territooriumile (piiriülese keskkonnamõju hindamise erisus on sätestatud KeHJSi §-s 30)	- varem tehtud analoogsed mõju hindamised - arendaja poolt esitatud teave
mõju Natura 2000 võrgustiku alale (määruse § 4 p 6)	KMH iseseisvaks aluseks on ka eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile. Täpsem Natura eelhindamise juhend on leitav käesolevas juhendis allpool.	- varem tehtud analoogsed mõju hindamised - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - arendaja poolt esitatud teave
kavandatava tegevuse koosmõju muude asjakohaste toimuvate või mõjualas planeeritavate tegevustega (määruse § 4 p 7)	Koosmõju hõlmab sünergilist (mõju võimendumine), antagonistlikku (mõju vähenemine) ning kumulatiivset mõju (liituv mõju). Konkreetse uue tegevuse kavandamisel tuleb arvestada juba asjakohaste olemasolevate/toimivate kui ka tulevaste tegevustega. Näiteks kui piirkonnas juba töötavad välisõhu saasteluba omavad ettevõtted, kuid plaanitakse juurde ehitada uusi sarnaseid objekte – selles kontekstis on põhjendatud ja vajalik kirjeldada eelhinnangus eri tegevuste võimalikku koosmõju.	- varem tehtud analoogsed mõju hindamised - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid - arendaja poolt esitatud teave
ebasoodsa mõju tõhusa ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise võimalusi (määruse § 4 p 8)	Vältimine tähendab, et välditakse võimalikku olulist ebasoodsat keskkonnamõju, nt kaitstava linnuliigi pesitsusajal mingis piirkonnas töid ei toimu. Ennetamine on aga nt olukord, mil tehasehoone projekteerimise käigus planeeritakse mürarikas tegevus elamutest eemale, et ei tekiks võimalikku olulist ebasoodsat keskkonnamõju. Vähendamine on olukord, kus näiteks asendatakse olemasolevad puhastusseadmed kaasaegsete puhastusseadmete vastu ning läbi selle vähendatakse heidetavate ainete kogust. Leevendamine on olukord, kus toimub müranormide ületamine ning rajatakse mürasein, et tagada mürataseme vastamine normidele. Eelpool nimetatud meetmete leidmiseks analüüsib otsustaja arendaja esitatud infot ning kaalub ka omalt poolt, milliseid võimalusi on ebasoodsa mõju ennetamiseks, vältimiseks, vähendamiseks ja leevendamiseks.	- arendaja poolt esitatud teave, sh tegevusloa taotlus - varem tehtud analoogsed mõju hindamised - kehtivaid keskkonnalubasid omavad objektid
Lõppjärelus		
Lõppjärelus (määruse § 5 lg 1)	Eelhinnangu kokkuvõttes esitatakse eraldiseisvalt ning selgelt otsustaja kõik olulised lõppjärelused (hinnangud, tulemused, seisukohad). Kokkuvõtte ei pea dubleerivalt üle kordama eelhinnangu määruse §-de 2 ja	

Sisu		Teave/materjali allikad
	<p>3 kohaseid kirjeldusi ega § 4 kohaseid hinnanguid, vaid sisaldama kõiki §-de 2–4 alusel antud olulisi (KMH algatamise või algatamata jätmise vajalikkuse seisukohalt tähtsust omavaid) lõppjärelusi. Sisse tuleb viia asjaomaste asutuste poolt tehtud märkused, mida otsustaja kaalumise tulemusel arvestab. Asjaomaste asutuste märkustega arvestamata jätmise korral tuleb anda sellekohased selgitused. Eelhinnangu järelused olulise mõju kaasnemise kohta tuleb välja tuua tegevusloa andmise/andmata jätmise haldusaktis või selle lisas, sest haldusmenetluse seaduse § 56 lg 3 järgi tuleb kaalutusõiguse alusel antud haldusakti põhjenduses märkida kaalutlused, millest haldusorgan on haldusakti andmisel lähtunud. Samuti tuleb KMH algatamata jätmise korral esitada tegevusloas eelhinnangus nimetatud keskkonnameetmed.</p>	
<p>põhjendatud juhul ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks (määruse § 5 lg 2)</p>	<p>Siin mõeldakse meetmete ettepanekuid KMH mittealgatamise korral (KeHJS § 11 lg 8¹). Teatud juhtudel võib eelhinnangu tulemusel selguda, et eeldatavat olulist keskkonnamõju põhjustab vaid üks tegur (nt müranormide ületamine). Olukorras, kus on varakult teada müra leevendamise võimalused (nt müratõkke ehitus) ning puuduvad muud põhjused KMH algatamiseks, ei ole menetlusökonomika printsiibist lähtuvalt põhjendatud KMHd täismahus läbi viia. Sellises olukorras tuleb tegevusloas nimetada, milliseid meetmeid tuleb rakendada, et müra vastaks normidele. Selleks võib osutada vajalikuks teha loa taotluse menetluse käigus müra modelleerimine. Otsustaja peab määrama kõik KMH algatamata jätmise otsuses/eehinnangus välja toodud keskkonnameetmed haldusaktis ehk tegevusloa andmise otsuses.</p>	

Kuidas läbi viia Natura-eelhindamist?¹

Natura-hindamine on protseduur, mis aitab otsustada, kas kavandatav tegevus võib avaldada Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkuse säilimisele ning kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja/või elupaikadele ebasoodsat mõju. Natura eelhindamine lõppeb otsusega Natura asjakohase hindamise vajalikkuse kohta. Natura hindamise põhimõtted on kirjeldatud loodusdirektiivi artikli 6 lg 3 ja 4.

KeHJS § 3 lg 1 p 2 alusel tuleb KMH algatada, kui kavandatakse tegevust, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude

¹ R. Kutsar, 2015 „Eelhindamine. KMH/KSH eelhindamise juhend otsustaja tasandil, sh Natura-eelhindamine“

tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile, ja mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik. Otsustus, kas kavandatava tegevusega võib eeldatavalt kaasneda oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku alale või mitte, ning kas seetõttu on KMH vajalik, tehakse Natura eelhindamise käigus.

Kui arendaja poolt kavandatav tegevus kuulub tegevuste loetellu, mille puhul tuleb KMH algatada kohustuslikuna (KeHJS § 6 lg 1), siis KMH algatamise etapis Natura-eelhindamist läbi ei viida. Sel juhul viiakse Natura eelhindamine läbi KMH programmi koostamise etapis.

Kui otsustaja peab tegema KMH algatamise vajalikkuse kohta kaalutusotsuse, siis viiakse Natura eelhindamine läbi kaalutlemise ehk eelhindangu andmise käigus (KeHJS § 6¹ lg 5 ja eelhindangu määrus § 3 p 3 ja § 4 p 6).

Natura-eelhindamise läbiviimine ei ole vajalik juhul, kui tegemist on selge ja kindla otsusega, et:

- kavandatava tegevuse mõjualale ja/või mõjupiirkonda ei jää Natura ala(sid);
- kavandatav tegevus on ala kaitsekorraldusega otseselt seotud või selleks vajalik;
- ilma üksikasjaliku hindamiseta on võimalik eeldada (lähtudes kavandatava tegevuse suuruselt või ulatusest või Natura 2000 ala iseärasusest), et oluline ebasoodne mõju on tõenäoline. Sel juhul võib eelhindamise etapi asemel liikuda otse edasi Natura-hindamise asjakohase hindamise ehk Natura hindamise 2. etappi. See tähendab, et kavandatava tegevuse KMH tuleb algatada.

Kahe esimese punkti puhul ei ole vaja Natura-eelhindamist läbi viia, kuna on selge, et KMH-d Natura tõttu algatada ei tule. Kolmanda punkti puhul ei ole vaja Natura-eelhindamist läbi viia, kuna juba ilma selleta on võimalik teada, et KMH on Natura tõttu vajalik.

KMH eelhindangus on oluline välja tuua selgitus, miks Natura-eelhindamine ei osutunud vajalikuks.

Natura-eelhindamise erisus seisneb ka selles, et hindamisel peab arvestama üksnes mõju Natura 2000 võrgustiku ala(de)le ja selle kaitse-eesmärkidele.

Natura-(eel)hindamise kohta on 2013. a valminud juhend (uuendatud 2017.aastal R. Kutsar ja K. Peet) „Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lg 3 rakendamiseks Eestis“², Natura-eelhindamise osa vt ptk 2.

² http://www.keskkonnaamet.ee/public/Natura_juhis_1.pdf

Tabel 3. Natura-eelhindamise läbiviimise sammud

Sisu/tegevus	Teave/materjal /tulemus	Tulemus/väljund
I. Informatsioon kavandatava tegevuse kohta	<ul style="list-style-type: none"> - Info arendajalt tegevuse osas (kui see on juba olemas KMH eelhindangus, siis ei ole vaja uuesti esitada) 	<p>Projekti kirjeldamisel tuleb kindlaks teha kõik need projekti elemendid ja alamtegevused, mis võivad Natura 2000 alale ja selle kaitse-eesmärgi(de)le mõju avaldada. Samuti tuleb need parameetrid vajadusel kindlaks teha erinevate projekti etappide kohta, nt ehitus-, käitus- ja tegevuse lõpetamise etapid. Oluline on kavandatavat tegevust kirjeldada võimalikult detailselt.</p>
II. Mõjuala ulatuse määratlemine, s.h teiste Natura ala kaitse-eesmärke ebasoodsalt mõjutada võivate projektide kirjeldamine ja iseloomustamine	<ul style="list-style-type: none"> - projektid, mille elluviimisega on alustatud, aga need ei ole veel realiseeritud; - projektid, mille elluviimiseks on nõusolekud (tegevusluba, kehtestatud planeering) olemas, kuid millega ei ole veel alustatud; - projektid, mille tegevuste elluviimisel on vajalik regulaarne tegevuslubade uuendamine; - projektid, mille algatamise taotlused esitatud, aga KMH/KSH algatamise otsus langetamata; - projektid, mis on tagasilükatud, kuid arendaja poolt edasi kaevatud ning mille kohta puudub lõplik otsus; - heakskiidetud lahendused ja ettepanekud juba elluviidud planeeringutes/ kavades; - jne 	<p>Kindlaks teha kõik kaalutavast projektist tuleneda võiva mõju allikad üksi ja koostoimes teiste projektide ja kavadega. Samas piirkonnas võib toimuda või on kavas rakendama hakata mitmeid muid tegevusi, mille heitmed üksikult võetuna ei ületa piirnorme või keskkonnataluvust, kuid koosmõjus võivad seda teha. Et sellist nn mõjude koosmõju ja võimalikku kumuleeruvust keskkonnamõju hindamise eelhindamisel arvesse võtta, tuleb kindlaks määrata kavandatava tegevuse (s.o nii põhitegevuse kui kaasuvate tegevuste) mõjuala. See on territoorium, kuhu kavandatava tegevuse mõju võib ulatuda. Mõjuala määratlemisel võetakse arvesse nt heitmete leviku ulatust nii õhus, vees kui pinnases, müra levik jmt.</p> <p>Natura eelhindamise etapis lähtutakse maksimaalsest võimalikust mõjuala ulatusest, pidades silmas ettevaatusprintsipi.</p>

Sisu/tegevus	Teave/materjal /tulemus	Tulemus/väljund
<p>III. Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura-alade iseloomustus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ala kaitse-eesmärgid³ ja alade looduskaitse väärtust andvad tegurid - allikas: VV korraldus⁴, kaitsekorralduskavad⁵; - Natura alade kohta käiv GIS materjal, kaardimaterjal – peamised allikad: EELIS andmebaas⁶, Maa-ameti looduskaitse ja Natura 2000 kaardirakendus⁷; - Natura alade andmevormid – allikas: infopäring Keskkonnaagentuur, Keskkonnaministeeriumi, KeA esindajatelt, Natura Viewer⁸; - Elupaigatüüpide ja kaitstavate liikide andmestik – allikas: EELIS andmebaas⁹ või infopäring KeA esindajatelt; - Uuringud, inventuuride ja seire andmed – allikas: infopäring Keskkonnaagentuur, KeA esindajatelt, asjakohastele organisatsioonidele (nt teadusasutustele); - Teiste sarnaste projektide või kavade kohta koostatud keskkonnanaruanded (KMH/KSH 	<p>Loetleda kõik kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävad Natura-alad, nimetatud alade kaitse-eesmärgiks olevad liigid ja elupaigad ning võimalusel nimetada, millised nendest jäävad tegevuse mõjualale.</p> <p>Kui üks Natura 2000 ala on üheaegselt nii linnu- kui ka loodusala, tuleb mõlemat ala kirjeldada eraldi.</p> <p>Kirjeldada elupaigatüüpide ja liikidele vajalikke elupaiganõudeid.</p> <p>Eelhinnangus tuua välja Natura alade nimetused, koodid, kaitse-eesmärgid, kaitsekord, kaitsekorralduskavad. Kui alade kohta on teave lünklik, on lisaks olemasolevatele andmetele tavaliselt tarvis täiendavaid uuringuid jmt. Eelhindamise käigus on oluline ära näidata täiendavate uuringute läbiviimise vajadus.</p>

³ Ala kaitse eesmärkideks võivad olla loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübid ja II lisas nimetatud liigid; linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigid ja I lisast puuduvad rändlinnuliigid

⁴ Riigiteataja <https://www.riigiteataja.ee/akt/304032015002?leiaKehtiv>

⁵ Keskkonnaamet, <https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/kaitse-planeerimine/kaitsekorralduskavad>

⁶ EELIS (Eesti Looduse Infosüsteemi) infoleht- <http://loodus.keskkonnainfo.ee/WebEelis/infoleht.aspx>

⁷ Maa-amet, <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver-p2.html>

⁸ <http://natura2000.eea.europa.eu/#>

⁹ EELIS (Eesti Looduse Infosüsteemi) infoleht- <http://loodus.keskkonnainfo.ee/WebEelis/infoleht.aspx>- **natura_elupaik** – Natura elupaikade kaardikiht. Elupaikade andmestik, mis on raporteeritud Euroopa Komisjonile.

Sisu/tegevus	Teave/materjal /tulemus	Tulemus/väljund
	<p>aruanded jne) – allikas: infopäring KeA esindajatelt;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asjakohased planeeringud, kaardid, olemasolevad geoloogilised ja hüdrogeoloogilised uuringud ja kogu olemasolev ökoloogiliste uuringute materjal, mida võib saada maaomanikelt, ala valitsejatelt või looduskaitseorganisatsioonidelt; - Muu asjakohane informatsioon. 	
<p>IV. Tõenäoliselt ebasoodsate mõjude prognoosimine ja tuvastamine</p>	<p>KMH eelhindangu annab otsustaja, s.h koostab ka Natura eelhindamise. Otsustaja võib vajadusel kaasata KMH/KSH eelhindamisse ka teisi isikuid, kui oma kogemusest napib.</p>	<p>Natura eelhindamise käigus tuleb selgitada, kas kavandatava tegevusega kaasnevad ebasoodne mõju kaitstavatele liikidele ja elupaikadele, mis võivad pikaajaliselt ja pöördumatult põhjustada elupaigatüüpide killustatust, liikide hävinemist, liikide häiringut ja elupaigavahetust jmt. See tähendab seda, kas kavandatava tegevuse ehitus-, käitus- ja sulgemiseaegne mõju (pinna- muutus, vee- ja valgusrežiimi muutused, õhusaaste, müra) võib kahjustada ala(de) terviklikkust ega võimalda seeläbi tagada liikide ja elupaikade soodsat seisundit, mis omakorda tähendab, et ala kaitse-eesmärke saavutada ei õnnestu.</p> <p>Mõju määramisel lähtutakse ennekõike varasemale kogemusele/praktikale, informatsioonile teistes analoogilistes mõju hindamise aruannetes toodud hinnangutele.</p> <p>Eelhindamisel lähtuda ettevaatusprintsibist ning põhjendatud kahtluse olemasolu mõju avaldumise või olulisuse osas on piisavaks põhjuseks liikumaks järgmisesse asjakohase hindamise etappi.</p>

Sisu/tegevus	Teave/materjal /tulemus	Tulemus/väljund
		<p>Natura eelhindamise käigus tuleb tuua välja info, milliseid andmeallikaid ala iseloomustamiseks kasutatakse ning anda hinnang andmete piisavuse osas otsuse tegemiseks.</p> <p>Tuleb hinnata ka ühtlasi, kas Natura-alade ja sealsete liikide/elupaikade kohta on piisavalt alusinformatsiooni või on vajalik viia läbi täiendavad Natura 2000ala inventeerimised ja uuringud järgmises Natura asjakohase hindamise etapis.</p>
Kokkuvõtte/tulemused		<p>Eelhindamise tulemusena jõutakse järeldusele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele on välistatud ja täismahulist ehk asjakohast hindamist pole vaja läbi viia; 2) ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ei ole teada ning pole piisavalt informatsiooni järelduste tegemiseks, seega tuleb jätkata asjakohase hindamisega, või 3) tõenäoliselt kaasneb ebasoodne mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ning tuleb jätkata asjakohase hindamisega. <p>Kokkuvõttes lühidalt esitada eelhindamise järeldused. Lõppjäreldus peab lähtuma vastusest küsimusele: “kas objektiivsete asjaolude põhjal on välistatud, et tegevus võiks kas üksi või koosmõjus teiste tegevustega avaldada ebasoodsat mõju Natura alale?” Eitava vastuse korral tuleb läbi viia KMH/KSH ja selle raames Natura asjakohane hindamine.</p>

Kuidas konsulteerida asjaomaste asutustega?

Kui otsustaja on eelhinnangu valmis teinud, siis ei tee ta selle alusel veel KMH algatamise/algatamata jätmise otsust, vaid konsulteerib ka asjaomaste asutustega. Selleks tuleb esitada asutustele seisukoha võtmiseks eelhinnang ja KMH algatamise või algatamata jätmise otsuse eelnõu (KeHJS § 11 lg 2²).

Eelhinnangu etapis konsulteerimine on KMH protsessis esimene asjaomaste asutuste kaasamine. Kes on konkreetsel juhul asjaomased asutused, selle peab otsustaja ise selgeks tegema. Samas võib asjaomaste asutuste loetelu KMH käigus ka muutuda ja täieneda. Asjaomaste asutuste loetelu sõltub sellest, millised eeldatavad mõjud kaasnevad tegevuse elluviimisega. KeHJS §-s 2³ on toodud näidisloetelu asjaomastest asutustest: Kaitseministeerium, Keskkonnaministeerium, Kultuuriministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Põllumajandusministeerium, Rahandusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium ja nende allasutused, maavalitsused, kohalikud omavalitsused jt.

Kuigi seaduse loetelus on eraldi nimetatud ministeeriumid, siis ei eelda see alati nende poole pöördumist, sest võimalusel tuleb vältida dubleerimist ühe haldusala piires. Nt sageli piisab KMH tasandil sellest, kui pööratakse ministeeriumide valitsemisala asutuste (nt Terviseameti, Muinsuskaitseameti, KeA jt) poole, kes tunnevad kohalikke olusid paremini. Samas peaksid asutuste hulka kindlasti kuuluma need, kes hiljem kooskõlastavad loa eelnõu või avaldavad selle osas arvamust, samuti asutused, kes annavad samaks tegevuseks hiljem tegevusloa, ning kes omavad pädevust tegevusega kaasnevate oluliste mõjude osas.

Tähelepanu tuleb pöörata sellele, et asjaomaste asutuste hulka kuulub alati ka kas KeA või KeM. Enamusel juhtudel on selleks asutuseks KeA, kuid piiriülese mõju kaasnemise korral või kui tegevusloa andja on Riigikogu, Vabariigi Valitsus või ministeerium, on asjaomaseks asutuseks KeM. Samas on olukordi, kus asjaomaste asutuste hulka võivad kuuluda nii KeM kui KeA, nt kui tegemist on piiriülese KMH-ga ning tegevusel on mõju Natura 2000 alale. Sellisel juhul tuleb tähele panna, et KeA on kaitstava loodusobjekti valitseja ning seetõttu peab olema ta KMH protsessi kaasatud.

Lisaks tuleb tähele panna, et kui esineb KeHJS § 11 lg 10 kohustus (KMH mittealgatamise otsuse eelnõu kaitstava loodusobjekti valitsejaga kooskõlastamine), siis KeA poole pöördudes on mõistlik ühe korraga taotleda eelhinnangu osas seisukoha küsimisega ka kooskõlastust KMH mittealgatamise otsuse eelnõu osas. Ühtlasi peab haldusmenetluse seaduse § 40 lg 2 alusel saatma KMH algatamise otsuse eelnõu ka arendajale tutvumiseks.

Otsustaja analüüsib asutustelt saadud tagasisidet ning täiendab selle alusel eelhinnangut ja KMH otsuse eelnõud või põhjendab asutuste seisukohtadega mitteamvestamist.

Kas ma saan kasutada sama eelhinnangut korduvalt?

Kui kavandatavaks tegevuseks väljastatud tegevusloa taotluse menetluses on otsustaja jätnud eelhinnangu alusel KMH algatamata, võib ta samaks tegevuseks vajaliku muu tegevusloa taotluse menetluses jätta KMH algatamata samal alusel (KeHJS § 11 lg 2⁴) ehk siis saab korduvalt kasutada sama eelhinnangut (ilma, et peaks küsima asjaomastelt asutustelt uuesti seisukohti). Selle eelduseks on, et asjaolud ei ole olulisel määral muutunud. Siiski tuleb selle erisuse kasutamisel KMH algatama jätmise otsuse juurde lisada eelnevalt antud eelhinnang. Seejuures ei tohi tähelepanuta jätta KeHJS § 11 lg 10, mille kohaselt peab KMH algatamata jätmise otsuse kooskõlastama kaitstava loodusobjekti valitsejaga.

KMH algatamise/algatamata jätmise otsuse sisu tuleb teha KeHJS § 11 lg 8 järgi. Lisaks õiguslikele kaalutlustele peab see sisaldama ka eelhinnangut koos selle kohta antud seisukohtade ja nende analüüsiga (KeHJS § 11 lg 4). KMH algatamata jätmise otsuse võib esitada tegevusloa andmise või andmata jätmise otsuse ühe osana (KeHJS § 11 lg 9).